

Collaborative Housing in Chile

Policy, Precedents, Scenarios and
Long-term Implementation Strategies

Valentina Cortés Urra

Collaborative Housing in Chile: Policy, Precedents, Scenarios and Long- term Implementation Strategies

Ir. Valentina Augusta Cortés Urra

Delft University of Technology, Faculty of Architecture and the Built Environment,
Department of Management in the Built Environment

Summary

In Chile, in response to a housing shortage that has persisted over the last decades, including habitability and quality issues, the government has formulated various housing policies and programs. Although these programs, based on social housing policies via subsidies, have been considered in the Latin American region as an example of addressing the quantitative deficit, or the number of homes needed for the existing population, they have also given rise to new housing challenges (Rodríguez & Sugranyes, 2005). These challenges include the lack of available and affordable housing for the existing population from a quantitative dimension and the lack of material quality and habitability conditions from a qualitative dimension. There are also challenges related to the distribution and location of homes that affect accessibility to services and urban amenities from the urban dimension. Furthermore, there are problems affecting the *social dimension of housing*, which refers to the non-physical aspects supported by the architecture that are necessary to allow its residents to live in close proximity and build social ties so that housing is considered adequate (Borja, 2018; Jarvis, 2015; Paidakaki & Lang, 2021). Some research attributes part of these challenges to demographic changes, such as population growth and migration. Population growth increases housing demand and could influence economic factors, such as an increase in housing prices, and construction material costs (Brain et al., 2010; CAF, 2022; MINVU et al., 2024; Rajagopal, 2023). This could lead to reduce access to finance for middle—and low-income households. Other studies attribute these challenges to the housing provision models and their economic approach focused on massive construction, which has been criticised for leading to commodifying housing, speculation on its prices and reduction of its quality (Angelcos & Pérez, 2017; Castillo & Hidalgo, 2007; Greene & Mora, 2020, P.155).

Faced with these challenges, in Latin American countries such as Chile, groups of inhabitants have shown interest in creating alternative housing options to conventional housing to address their needs. This can be seen in projects where groups of future residents have self-

organised to produce a more collaborative alternative to mainstream housing to respond to part of these challenges under different motivations. Self-organisation in housing has been present in Chile for decades. For example, informally since the 1950s through *tomas de terreno* (land-takeovers), and the *Movimiento de Pobladores* from the 1960s and formally through housing committees for obtaining social housing and *vivienda progresiva* (incremental housing) programs (Brain et al., 2010; Gilbert, 2008; MINVU, 2004). Currently, also there is some interest in these initiatives from resident groups, the government, and private actors such as the third sector and small-scale developers. So far, self-organisation in housing through collaborative processes has been conceptualised from a Global North perspective as *Collaborative Housing* (CH). CH is an alternative housing model in which inhabitants collectively produce their homes through collaborative processes with external stakeholders. Some research on CH argues that, unlike conventional housing, these initiatives have social characteristics that could address issues related to the social dimension of housing, such as promoting neighbourhood social cohesion, solidarity relationships, and social interactions (Fromm, 2012, P 364; McCamant, 1999). Hence, this dissertation arises from the hypothesis that CH could address social challenges of housing experienced by some Chilean families, which we label as the '*Social Deficit of Housing*' (SDH). We conceptualise the SDH as the lack of non-physical or intangible social characteristics experienced among project residents that make housing adequate, such as social cohesion, trust, and a sense of attachment, belonging and community.

However, although CH has been researched from the Global North perspective, these models and their potential have not yet been explicitly studied under this label in the Latin American or, more specifically, Chilean context. Moreover, housing alternatives to address issues related to the social dimension have received limited attention in academic research in Chile. This doctoral dissertation contributes to filling this gap in the Chilean context by exploring the potential implementation of *Collaborative Housing* (CH) in the single-case of Chile. This dissertation investigates the potential of CH models to contribute to tackling the *Social Deficit of Housing* in Chile, by conducting policy analysis, exploring the concept, its opportunities, and barriers to addressing the SDH, defining the implementation conditions, and proposing future scenarios, policy strategies, and recommendations to support long-term implementation of CH in Chile. The policy recommendations aim to enhance and strengthen CH governance and guide interested stakeholders in Chile and other similar urban contexts.

Research findings per study

This research seeks to answer the following question: **What Collaborative Housing models have the potential to address Chile's Social Deficit of Housing, and what conditions are favourable for their implementation?** To this end, we conducted four separate studies that together answered the main research question of this dissertation. Chapters 2 to 5 are the four studies that guide this research, and Studies 1 and 3 presented in Chapters 2 and 4 take the form of published peer-reviewed scientific articles. The first study presented in Chapter 2 historically explores housing policies in Chile and their approach to what we term the '*Social Deficit of Housing*' (SDH). The second study proposes an analytical framework to distinguish CH from conventional housing. Applying it builds a timeline of housing initiatives and identifies possible (in)formal CH initiatives in Chile. The following Studies, 3 and 4, are multiple-case analyses of models and projects of CH. Study 3 empirically investigates the relationship between CH and SDH in two Chilean cases: the collective social housing *Maestranza* project and *pequeños condominios*. Finally, Study 4 proposes scenarios and policy strategies for three CH models in Chile. These models are *cooperativas de vivienda*

cerradas (closed housing cooperatives), *pequeños condominios* (small condominiums) and *vivienda social colectiva* (collective social housing). Each study presents a different objective and a unique research design that answers the research sub-question addressed in each, which we summarise below.

Study 1 focuses on understanding Chile's housing provision system, housing policies, and housing deficit dimensions. This study first conceptualises the deficit from a multi-dimensional perspective by identifying four dimensions (quantitative, qualitative, urban, and social). It also carries out a historical review of Chilean housing policies and programs. Later, it conducts a policy analysis using an adapted framework of policy action classification proposed by Doling in 1997, including *Exhortation, Regulation, Taxation, Subsidy* and *Provision*, and two actions added for the Chilean case, *Deregulation* and *Partial Provision*. Finally, this study explores how each housing policy objective from 1906 onwards addressed each dimension of the housing deficit. The policy review findings show that despite government efforts, housing policies still lack structural changes and do not treat housing as a multi-dimensional phenomenon. Although some of the deficit's dimensions have been treated independently, the SDH has been sparsely addressed in policies and specific housing programs. The study recommends that housing policies consider including and strengthening the social dimension by creating participatory tools and exploring alternative models, such as CH, because they could help achieve a cohesive society and social sustainability. Thus, this study starts connecting the social dimension with CH and presents the underlying arguments for the following studies.

After exploring how the housing policies have addressed the deficit's dimensions, **Study 2**, through the lens of CH, explores the concept meaning, precedents and current CH initiatives. This study adapts the CH definition and proposes an analytical framework which defines the features that distinguish it from conventional housing and analysis variables. These framework variables are *Drivers and Motivations, Initiators, Financing, Tenure, Spatial features, Social organisation, and Collaboration and participation*. This framework is used to conduct a historical analysis of housing. Furthermore, through 63 interviews with residents, academics, officials, designers, developers and civil society professionals, this study sheds light on the main barriers and enablers CH models experience in their development. Study 2's outcomes suggest there are (in)formal initiatives that could be considered CH. Within the formal initiatives, we identified *cooperativas, vivienda colectiva, and pequeños condominios* as CH due to their features. We also found one informal initiative called *allegamiento*, which, when developed as a *co-residencia strategy*, has the potential to be identified as CH. Our findings also provide evidence of some interest in CH from residents' groups, the private sector, and the government. Although this recent interest might imply certain development opportunities for CH in Chile, this study's findings suggest that these initiatives are starting to develop and are a marginal phenomenon that faces barriers, including the lack of policies, regulations, and financing frameworks.

Study 3 is based on the hypothesis that CH could contribute to improve Chile's social dimension of housing. Thus, this study empirically explores CH's potential, opportunities, and limitations in addressing the SDH based on households' experience living in two case studies. To this end, it proposes a theoretical framework for CH, operationalising its four defining features: *drivers and motivations, collaboration, shared spaces, and joint activities*. In parallel, the social dimension and its indicators are defined: *Social networks, Social interactions, Interpersonal trust, and a Sense of community and attachment*. Also, it develops a conceptual model establishing theoretical assumptions about CH potential for the SDH, which is tested in *Maestranza* and *pequeños condominios* through 22 in-depth semi-structured interviews with academics, developers and residents. Study 3's empirical findings confirm the initial assumptions that CH reinforces and strengthens the social dimension

compared to mainstream housing and, therefore, presents opportunities to tackle the SDH in Chile. In both cases, interviewee participants perceived that, despite some limitations, the projects' distinctive features influenced increased social aspects, such as networks, sociability and trust, encouraged social interactions, and reinforced their sense of community.

After finding in Study 3 that CH presents opportunities to tackle the SDH, the last study of this dissertation with a normative approach departs from the hypotheses that CH could have the potential to grow in Chile. Thus, [Study 4](#) investigates the possibilities of CH implementation by exploring possible future scenarios for three models and determining which model could present a development opportunity in this context. To this end, it applies the Delphi-based scenario mixed method technique and the four steps proposed by Nowack et al. (2011). The steps are *Framing*, performed by the researchers to identify analysis variables, and the stages of *Scanning*, *Forecasting* and *Visioning*, where the expert panel is included to comment, modify, and validate each proposal. Study 4, in three iterative rounds with 21 housing experts, proposes four scenarios and general and model-specific long-term policy strategies for *pequeños condominios*, *cooperativas de vivienda*, and *vivienda social colectiva*. In line with our assumption, Study 4's findings show that Scenario 2, which envisioned a collective-oriented society and stable economic context, presents Chile's most favourable conditions for CH. Scenario 3 is the least favourable, and Scenarios 1 and 4 are relatively unfavourable because they lack interest in CH or economic resources. We also found that *pequeños condominios* could prosper in most scenarios, regardless of the societal trend and economic context. Also, there are slight chances for *cooperativas* and *vivienda colectiva* in Scenarios 1, 2 and 3. Finally, Study 4 concludes that regardless of the possible scenario, the opportunity for CH to flourish in Chile would depend on creating housing programs, regulations, financing options, and promoting the models.

Main conclusions and implications

This dissertation explores *collaborative housing* as a central topic of study by defining its dimensions, characteristics, and analysis variables, as well as applying the concept to the single-country case of Chile. Thus, this research sheds light on CH models that can potentially develop in Chile. It also identifies the opportunities and constraints of these models in addressing the '*Social Deficit of Housing*'. In addition, it defines the conditions, plans possible scenarios and proposes strategies and policy recommendations to guide stakeholders in their implementation. The research employed a variety of methods, ranging from desk research and literature review to empirical studies, including case studies, historical studies, semi-structured interviews, Delphi questionnaires and scenario planning, to predict possible futures and policy implementation strategies.

This dissertation confirmed findings from earlier research (Arroyo et al., 2021; Fromm, 2012; Jarvis, 2015; Lang & Novy, 2014; Sørvoll & Bengtsson, 2018) that CH has features that differentiate it from mainstream housing, which could potentially address problems related to the social dimension of housing. CH is conceptualised as an umbrella term that includes self-organised and self-managed collective initiatives stemming from both grassroots and top-down approaches. Unlike mainstream housing, CH is characterised by future residents' motivation to live together in close proximity in these projects, collaborative processes in housing development at any project stage, including shared indoor or outdoor spaces, and residents regularly undertaking joint activities while living in the projects. This research shows that despite government efforts and the proposal of various housing programs,

policies in the Chilean case study have scarcely addressed the *social dimension of housing*. Our findings show that CH can significantly strengthen this dimension, as perceived by the interviewees from the case studies investigated. This happens when future residents collaborate with external stakeholders, including public and private actors, such as local governments, non-profit organisations and professionals, to produce their homes. Also, having shared spaces, such as gardens, patios, kitchens, dining rooms and multi-use spaces, fosters sociability. In addition, the project's future residents have shared values about how they want to live in the projects, and after the delivery stage, they carry out shared activities, such as caregiving, eating together, and doing maintenance tasks.

Additionally, this research found evidence that collaborative processes around housing have been and continue to be present in both informal and formal housing initiatives in Chile. While the current presence of some emerging models shows some interest in CH from specific groups and actors, this interest remains marginal. According to this research, these initiatives currently face barriers to their development, such as the lack of policies, regulations and financing. In line with this, our last study suggests that the most favourable conditions for CH models are those with a collective-oriented society and a stable economic context. However, the research also shows that, within the emerging formal initiatives, the *pequeños condominios* model, followed by *cooperativas de vivienda*, would be more likely to be implemented in Chile regardless of the country's social trend and economic stability. Finally, the research shows that, for any CH model to have opportunities for implementation in the Chilean context, changes will be necessary in policies, regulations, financing systems and model promotion. Furthermore, these models must be adapted to different local contexts through specific strategies for each model.

This dissertation provides scientific and practical knowledge. On the one hand, it contributes to theory development in the field of CH. Although CH research has grown in recent years, these models have received limited scientific attention in countries of the Global South and, more specifically, Latin America. Thus, to contribute to knowledge exchange and decentralisation towards a Southern epistemological approach, this research fills this scientific gap by exploring and adapting the CH concept to Chile as a single-country case. Therefore, it contributes to expanding and connecting knowledge between contexts by investigating conceptual and theoretical links, similarities and differences between initiatives. On the other hand, it contributes with practical research that, through exploring an alternative housing model, seeks to respond to some of the multi-dimensional housing problems that afflict Chile's population. Therefore, it conceptualises the housing dimensions and proposes indicators to begin discussing housing alternatives that could influence social cohesion and social sustainability in Chilean society. Finally, this dissertation's findings have derived a set of policy recommendations that can guide CH implementation in Chile. Together with the strategies proposed in Study 4, these recommendations provide guidelines for supporting stakeholders before, during, and after the housing delivery stage of projects and creating specific CH policies and housing programs.

Samenvatting

In Chili heeft de overheid, als reactie op een woningtekort dat al decennia aanhoudt, verschillende programma's en huisvestingsbeleid geformuleerd. Hoewel deze programma's, gebaseerd op sociaal woningbeleid via subsidies, in de Latijns-Amerikaanse regio worden beschouwd als een voorbeeld van het aanpakken van het kwantitatieve tekort, oftewel het benodigde aantal huizen voor de huidige bevolking, hebben ze ook geleid tot nieuwe uitdagingen in huisvesting (Rodríguez & Sugranyes, 2005). Deze uitdagingen omvatten het gebrek aan beschikbare en betaalbare woningen voor de bestaande bevolking vanuit een kwantitatieve dimensie en het gebrek aan materiële kwaliteit en bewoonbaarheid vanuit een kwalitatieve dimensie. Er zijn ook uitdagingen gerelateerd aan de distributie en locatie van woningen die de toegankelijkheid van diensten en stedelijke voorzieningen vanuit de stedelijke dimensie beïnvloeden. Verder zijn er problemen die de sociale dimensie in huisvesting beïnvloeden, die betrekking hebben op de niet-fysieke aspecten ondersteund door architectuur die nodig zijn voor bewoners om in nabijheid te wonen en voldoende sociale banden op te bouwen zodat huisvesting als adequaat wordt beschouwd (Borja, 2018; Jarvis, 2015; Paidakaki & Lang, 2021). Sommige studies schrijven deze uitdagingen toe aan demografische veranderingen, zoals bevolkingsgroei en migratie. Deze bevolkingsgroei vergroot de vraag naar huisvesting en kan economische factoren beïnvloeden, zoals huizenprijzen en bouwkosten (Brain et al., 2010; CAF, 2022; MINVU et al., 2024; Rajagopal, 2023). Dit kan weer leiden tot ongelijke toegang tot huisvesting voor lage- en middeninkomens. Andere studies schrijven deze uitdagingen toe aan huisvestingsmodellen en hun op massaproductie gebaseerde benadering, die bekritiseerd is vanwege het leiden tot commodificatie van huisvesting, speculeren met huizenprijzen en het verminderen van de kwaliteit (Angelcos & Pérez, 2017; Castillo & Hidalgo, 2007; Greene & Mora, 2020, P.155).

Geconfronteerd met deze uitdagingen hebben verschillende groepen inwoners in Latijns-Amerikaanse landen zoals Chili interesse getoond in het creëren van alternatieve huisvestingsopties om aan hun behoeften te voldoen. Dit is te zien in projecten waar groepen van toekomstige bewoners zichzelf hebben georganiseerd voor een meer collaboratief alternatief voor reguliere huisvesting om een deel van deze uitdagingen aan te pakken vanuit verschillende motivaties. Zelforganisatie in huisvesting is decennia aanwezig in Chili, zowel informeel sinds 1950 in *tomas de terreno* (landovernames) en de *Movimiento de Pobladores* (Beweging van Kolonisten) vanaf 1960 de formeel in huisvestingscomités voor het verkrijgen van sociale huisvesting en *vivienda progresiva* (incrementele huisvesting) (Brain et al., 2010; Gilbert, 2008; MINVU, 2004). Er is momenteel ook interesse in deze initiatieven van enkele bewonersgroepen, de overheid en particuliere actoren zoals de derde sector en kleinschalige ontwikkelaars. Deze zelforganisatie in huisvesting via collaboratieve processen is vanuit het Mondiaal Noorden geconceptualiseerd als *Collaborative Housing* (collectief wonen). Collectief wonen is een alternatief huisvestingsmodel waarin bewoners gezamenlijk hun woningen produceren via samenwerkingsprocessen met externe belanghebbenden. Sommige onderzoeken naar collectief wonen betogen dat deze initiatieven, in tegenstelling tot conventionele huisvesting, sociale kenmerken hebben die problemen in de sociale dimensie van huisvesting zouden kunnen adresseren, zoals het bevorderen van sociale cohesie in de buurt, solidariteitsrelaties en sociale interacties (Fromm, 2012, P 364; McCamant, 1999). Daarom volgt dit proefschrift uit de hypothese dat collectief wonen de sociale uitdagingen in de huisvestingservaring die ervaren worden door sommige Chileense families kan aanpakken, hetgeen wij het '*Sociale tekort in huisvesting*' noemen. We conceptualiseren dit sociale tekort in huisvesting als het ontbreken van niet-fysieke of ontastbare sociale eigenschappen ervaren

door inwoners van projecten die huisvesting adequaat maken, zoals sociale cohesie, vertrouwen en een gevoel van verbinding en gemeenschap.

Hoewel collectief wonen vooral is onderzocht vanuit het perspectief van het Globale Noorden, zijn deze modellen en hun potentieel nog niet expliciet bestudeerd onder dit label in de Latijns-Amerikaanse of, specifiek, Chileense context. Bovendien hebben huisvestingsalternatieven om kwesties aan te pakken die verband houden met de sociale dimensie, beperkte aandacht gekregen in academisch onderzoek in Chili. Dit doctorale proefschrift draagt bij aan het opvullen van deze leemte door de potentiële implementatie van collectief wonen in Chili te onderzoeken. Dit onderzoek beschouwt ook de het potentieel van collectieve huisvestingsmodellen om bij te dragen aan het aanpakken van wat we het *'Sociale tekort in huisvesting'* noemen in Chili, door het uitvoeren van beleidsanalyse, het concept te onderzoeken, de mogelijkheden en obstakels van het aanpakken van de problematiek, de voorwaarden, mogelijke scenario's, algemene en specifieke strategieën en aanbevelingen om de implementatie van collectief wonen in Chili te begeleiden. De beleidsaanbevelingen, kunnen helpen het bestuur van collectieve huisvestingsmodellen te versterken en dienen als leidraad voor de geïnteresseerde belanghebbenden van de onderzoekscasus en andere stedelijke contexten met vergelijkbare kenmerken.

Onderzoeksresultaten per studie

Dit onderzoek zoekt naar een antwoord op de vraag: ***Welke collectieve huisvestingsmodellen hebben het potentieel om bij te dragen aan het oplossen van het sociale tekort in huisvesting in Chili, en welke voorwaarden zijn gunstig voor implementatie?*** Hiervoor hebben we vier afzonderlijke studies uitgevoerd die samen de belangrijkste onderzoeksvraag van dit proefschrift beantwoorden. Hoofdstukken 2 tot en met 5 zijn de vier studies waar dit onderzoek uit bestaat, en studies 1 en 3 die in hoofdstukken 2 en 4 worden gepresenteerd, betreffen gepubliceerde wetenschappelijke artikelen. De eerste studie, die in hoofdstuk 2 wordt gepresenteerd, onderzoekt de historie van het huisvestingsbeleid in Chili en de benadering van het sociale tekort in huisvesting. De tweede studie stelt een analytisch raamwerk voor om collectief wonen te onderscheiden van conventionele huisvesting. Door dit raamwerk toe te passen, wordt een tijdlijn van huisvestingsinitiatieven opgebouwd en worden mogelijke (in)formele collectieve huisvestingsinitiatieven in Chili geïdentificeerd. De volgende studies, 3 en 4, zijn analyses van meerdere collectieve huisvestingsmodellen en -projecten. Studie 3 onderzoekt empirisch de relatie tussen collectief wonen en het sociale tekort in huisvesting in twee Chileense cases: het collectieve sociale huisvestingsproject *Maestranza* en *pequeños condominios* (kleine appartementencomplexen). Tot slot stelt studie 4 scenario's en beleidsstrategieën voor, voor drie collectieve huisvestingsmodellen in Chili. Deze modellen zijn *cooperativas de vivienda cerradas* (gesloten wooncoöperaties), *pequeños condominios* (kleine appartementencomplexen) en *vivienda social colectiva* (collectieve sociale huisvesting). Elke studie heeft een ander doel en onderzoeksontwerp dat antwoord geeft op de betreffende onderzoekssubvraag, hieronder samengevat.

Studie 1 richt zich op het begrijpen van het huisvestingssysteem, huisvestingsbeleid en dimensies van het huisvestingstekort in Chili. Deze studie conceptualiseert het tekort eerst vanuit een multidimensionaal perspectief door vier dimensies te identificeren (kwantitatief, kwalitatief, stedelijk en sociaal). Het geeft ook een historisch overzicht van het Chileense huisvestingsbeleid en programma's. Hierna wordt een beleidsanalyse uitgevoerd met behulp van een aangepast raamwerk van beleidsactieclassificatie voorgesteld door Doling in 1997, inclusief *aansporing, regulering, belasting, subsidie en voorziening*, en twee toegevoegde

acties voor de Chileense casus, *deregulering* en *gedeeltelijke voorziening*. Tot slot onderzoekt deze studie hoe elk huisvestingsbeleid vanaf 1906 elke dimensie van het huisvestingstekort aanpakte. De bevindingen laten zien dat ondanks de inspanningen van de overheid, het huisvestingsbeleid nog steeds structurele veranderingen mist en huisvesting niet behandelt als een multidimensionaal fenomeen. Hoewel sommige dimensies van het tekort wel onafhankelijk zijn behandeld, is het sociale tekort slechts spaarzaam aangepakt in beleid en huisvestingsprogramma's. De studie beveelt aan dat huisvestingsbeleid overweegt de sociale dimensie op te nemen en te versterken door participatieve gereedschappen te creëren en alternatieve modellen te verkennen, zoals collectief wonen, omdat deze vormen kunnen helpen een samenhangende samenleving en sociale duurzaamheid te bereiken. Zodoende verbindt deze studie de sociale dimensie met collectief wonen en presenteert het de onderliggende argumenten voor de volgende studies.

Na te hebben onderzocht hoe het huisvestingsbeleid de dimensies van het tekort heeft aangepakt, onderzoekt **Studie 2**, door de lens van collectief wonen, de betekenis van het concept, precedenten en huidige initiatieven. Deze studie past de definitie van collectief wonen aan en stelt een analytisch raamwerk voor dat de kenmerken en analysevariabelen definieert die het onderscheiden van conventionele huisvesting. Deze raamwerkvariabelen zijn *Drijfveren en Motivaties*, *Initiatief*, *Financiering*, *Bezit*, *Ruimtelijke kenmerken*, *Sociale organisatie* en *Samenwerking en participatie*. Dit raamwerk wordt gebruikt om een historische analyse van huisvesting uit te voeren. Bovendien werpt deze studie, door middel van 63 interviews met bewoners, academici, ambtenaren, ontwerpers, ontwikkelaars en professionals, licht op de belangrijkste barrières en enablers die collectieve huisvestingsmodellen ervaren in hun ontwikkeling. De uitkomsten van Studie 2 suggereren dat er (in)formele initiatieven zijn die als collectieve huisvesting kunnen worden beschouwd. Binnen de formele initiatieven identificeerden we *cooperativas* (coöperaties), *vivienda colectiva* (collectieve huisvesting) en *pequeños condominios* (kleine appartementencomplexen) als collectief wonen vanwege hun kenmerken. We vonden ook een informeel initiatief genaamd *allegamiento*, dat, wanneer ontwikkeld als een *co-residencia-strategie* (co-residentie), het potentieel heeft om te worden geïdentificeerd als collectief wonen. Onze bevindingen leveren ook bewijs van enige interesse in collectief wonen van groepen bewoners, de particuliere sector en de overheid. Hoewel deze recente interesse bepaalde ontwikkelingsmogelijkheden voor collectief wonen in Chili zou kunnen impliceren, suggereren de bevindingen van deze studie dat deze initiatieven slechts in begin van ontwikkeling en een marginaal fenomeen zijn dat te lijdt onder barrières, waaronder het gebrek aan beleid, regelgeving en financieringskaders.

Studie 3 is gebaseerd op de hypothese dat collectief wonen zou kunnen bijdragen aan het verbeteren van de sociale dimensie van huisvesting in Chili. Daarom onderzoekt deze studie empirisch het potentieel, de kansen en beperkingen van collectief wonen bij het aanpakken van de sociale dimensie van het tekort op basis van de ervaringen van huishoudens die in twee casestudies wonen. Om dit doel te bereiken, stelt het een theoretisch kader voor, dat de vier bepalende kenmerken van collectief wonen operationeel maakt: *drijfveren en motivaties*, *samenwerking*, *gedeelde ruimtes* en *gezamenlijke activiteiten*. Tegelijkertijd worden de sociale dimensie en de indicatoren ervan gedefinieerd: sociale netwerken, sociale interacties, interpersoonlijk vertrouwen en een gevoel van gemeenschap en gehechtheid. Ook ontwikkelt het een conceptueel model dat theoretische aannames vastlegt over het potentieel van collectief wonen voor het sociale tekort, dat wordt getest in *Maestranza* en *pequeños condominios* door middel van 22 diepgaande semi-gestructureerde interviews met academici, ontwikkelaars en bewoners. De empirische bevindingen van Studie 3 bevestigen de initiële aannames dat collectief wonen de sociale dimensie versterkt in vergelijking met reguliere huisvesting en daarom kansen biedt om het sociale tekort in Chili aan te pakken. In beide gevallen ervaarden de geïnterviewde deelnemers dat, ondanks enkele beperkingen, de

onderscheidende kenmerken van de projecten de sociale aspecten zoals netwerken, gezelligheid en vertrouwen positief beïnvloedden, sociale interacties aanmoedigden en hun gevoel van gemeenschap versterkten.

Na de bevinding in Studie 3 dat collectief wonen kansen biedt om het sociale tekort in huisvesting aan te pakken, neemt de laatste studie van dit proefschrift met een normatieve benadering de hypothese aan dat collectief potentieel zou kunnen hebben om te groeien in Chili. Daarom onderzoekt **Studie 4** de mogelijkheden van implementatie van collectief wonen door mogelijke toekomstige scenario's voor drie modellen te verkennen en te bepalen welk model in deze context een kans op ontwikkeling zou kunnen hebben. Hiervoor worden de op Delphi gebaseerde mixed-method scenario-techniek en de vier stappen voorgesteld door Nowack et al. (2011) toegepast. De stappen zijn *Framing*, uitgevoerd door de onderzoekers om analysevariabelen te identificeren, en *Scannen*, *Voorspellen* en *Visievorming*, waarbij het deskundigenpanel wordt betrokken om elk voorstel te becommentariëren, te wijzigen en te valideren. Studie 4 stelt vier scenario's en algemene en modelspecifieke langetermijnbeleidsstrategieën voor in drie iteratieve ronden met 21 huisvestingsexperts, voor *pequeños condominios*, *cooperativas de vivienda* en *vivienda social colectiva*. In lijn met onze aanname laten de bevindingen van Studie 4 zien dat Scenario 2, een collectief georiënteerde samenleving en een stabiele economische context, de meest gunstige omstandigheden voor collectief wonen in Chili zijn. Scenario 3 is het minst gunstig en Scenario's 1 en 4 zijn relatief ongunstig omdat er geen interesse is in collectief wonen of geen economische middelen voor handen zijn. We ontdekten ook dat *pequeños condominios* in de meeste scenario's kunnen floreren, ongeacht de maatschappelijke trend en economische context. Ook zijn er kleine kansen voor *cooperativas* en *vivienda colectiva* in Scenario's 1, 2 en 3. Tot slot concludeert Studie 4 dat, ongeacht het mogelijke scenario, de kans voor collectief wonen om in Chili te floreren afhankelijk zou zijn van het creëren van huisvestingsprogramma's, regelgeving, financieringsopties en het promoten van de modellen.

Belangrijkste conclusies en implicaties

Dit proefschrift onderzoekt collectief wonen als een centraal onderwerp van studie door de dimensies, kenmerken en analysevariabelen ervan te definiëren, en het concept toe te passen op één land, Chili. Daarmee werpt dit onderzoek licht op collectieve huisvestingsmodellen die zich mogelijk in Chili kunnen ontwikkelen. Het identificeert ook de kansen en beperkingen van deze modellen door problemen in het '*Sociale tekort van huisvesting*' aan te pakken. Daarnaast definieert het de voorwaarden, plant het mogelijke scenario's en stelt het strategieën en beleidsaanbevelingen voor om belanghebbenden te begeleiden bij de implementatie. Dit onderzoek gebruikt verschillende methodes, van bureaustudie en literatuuronderzoek, tot empirische studies, waaronder casestudies, historische studies, semi-gestructureerde interviews, Delphi-vragenlijsten en scenarioplanning, om mogelijke toekomst en strategieën voor beleidsimplementatie te voorspellen.

Dit proefschrift bevestigt de uitkomsten van eerder onderzoek (Arroyo et al., 2021; Fromm, 2012; Jarvis, 2015; Lang & Novy, 2014; Sørvoll & Bengtsson, 2018), dat collectief wonen kenmerken heeft die het onderscheiden van reguliere huisvesting die mogelijk problemen met betrekking tot de sociale dimensie van huisvesting kunnen aanpakken. Collectief wonen is geconceptualiseerd als een overkoepelende term die zowel zelfgeorganiseerde en zelfbeheerde bottom-up als top-down initiatieven omvat. Anders dan conventionele huisvesting, wordt collectief wonen gekarakteriseerd door de motivatie van toekomstige bewoners om in nabijheid te wonen met andere bewoners, collaboratieve

processen in de ontwikkeling in verschillende projectfases, het toepassen van gemeenschappelijke ruimtes zowel binnen als buiten, en het regelmatig ondernemen van gemeenschappelijke activiteiten door de bewoners. Dit onderzoek toont aan dat, ondanks pogingen van de overheid en verschillende huisvestingsprogramma's, de sociale dimensie van huisvesting nauwelijks beschouwd is door beleid in Chili. Onze bevindingen tonen aan dat, volgens de ervaringen van de geïnterviewden in de case studies, collectief wonen de sociale dimensie van huisvesting aanzienlijk kan versterken. Dit gebeurt wanneer toekomstige bewoners samenwerken met externe actoren, zowel publiek als privaat, zoals lokale overheden, non-profit organisaties en experts, om hun huisvesting te produceren. Ook het hebben van gedeelde ruimtes zoals tuinen, keukens, eetzaal en multifunctionele ruimtes bevordert gezelligheid. Daarnaast hebben toekomstige bewoners van het project gedeelde waarden over hoe ze in de projecten willen leven, en voeren na de opleveringsfase gedeelde activiteiten uit, zoals zorg verlenen, samen eten en onderhoudstaken.

Bovendien vond dit onderzoek bewijs dat samenwerkingsprocessen rond huisvesting aanwezig zijn in zowel informele als formele huisvestingsinitiatieven in Chili. Hoewel de huidige aanwezigheid en opkomst van enkele modellen aantoont dat er enige interesse is in collectief wonen van specifieke groepen en actoren, blijft deze interesse marginaal. Volgens dit onderzoek ondervinden deze initiatieven momenteel barrières bij hun ontwikkeling, zoals het gebrek aan beleid, regelgeving en financiering. In lijn hiermee suggereert onze laatste studie dat de meest gunstige omstandigheden voor collectieve huisvestingsmodellen die zijn met een collectief georiënteerde samenleving en een stabiele economische context. Het onderzoek toont echter ook aan dat binnen de opkomende formele initiatieven het *pequeños condominios-model*, gevolgd door *cooperativas de vivienda*, waarschijnlijker in Chili zal worden geïmplementeerd, ongeacht de sociale trend en economische stabiliteit van het land. Tot slot toont het onderzoek aan dat, om een CH-model kansen te bieden voor implementatie in de Chileense context, veranderingen nodig zullen zijn in beleid, regelgeving, financieringssystemen en promotie van deze vormen. Bovendien moeten deze modellen worden aangepast aan verschillende lokale contexten door middel van specifieke strategieën voor elk model.

Dit proefschrift biedt wetenschappelijke en praktische kennis. Enerzijds draagt het bij aan de ontwikkeling van theorie in het veld van collectief wonen. Hoewel onderzoek naar collectief wonen de afgelopen jaren is gegroeid, hebben deze modellen beperkte wetenschappelijke aandacht gekregen in landen in het Mondiale Zuiden en, meer specifiek, Latijns-Amerika. Dus, om bij te dragen aan de kennisuitwisseling en decentralisatie naar een zuidelijke epistemologische benadering, vult dit onderzoek deze wetenschappelijke leemte door het collectief wonen-concept te onderzoeken en aan te passen aan Chili. Daarmee draagt het bij aan het uitbreiden en verbinden van kennis tussen contexten door conceptuele en theoretische verbanden, overeenkomsten en verschillen tussen initiatieven te onderzoeken. Aan de andere kant draagt het bij met praktisch onderzoek dat, door een alternatief huisvestingsmodel te verkennen, probeert te reageren op enkele van de multidimensionale huisvestingsproblemen die een deel van de populatie van Chili treffen. Daarom conceptualiseert dit proefschrift de dimensies van huisvesting en stelt het indicatoren voor om te beginnen met het analyseren van huisvestingsalternatieven die sociale cohesie en sociale duurzaamheid kunnen beïnvloeden in de Chileense samenleving. Tot slot hebben de bevindingen van dit proefschrift geleid tot een reeks beleidsaanbevelingen die de implementatie van collectief wonen in Chili kunnen begeleiden. Samen met de strategieën die in Studie 4 zijn voorgesteld, bieden deze aanbevelingen richtlijnen voor het ondersteunen van belanghebbenden vóór, tijdens en na de oplevering van huisvesting van projecten en het creëren van specifiek collectief wonen-beleid en programma's.